

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядається структура механізму функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Досліджено поняття “система економічної безпеки підприємства”. Визначено, що головна роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства належить його персоналу, кадровий потенціал або ресурс - це основний ресурс підприємства .

Ключові слова: система економічної безпеки підприємства, механізм функціонування, концептуальна модель.

В статье рассматривается структура механизма функционирования системы обеспечения экономической безопасности предприятия. Исследовано понятие “система экономической безопасности предприятия”. Определено, что главная роль в обеспечении экономической безопасности предприятия принадлежит его персоналу, кадровый потенциал или ресурс - это основной ресурс предприятия .

Ключевые слова: система экономической безопасности предприятия, механизм функционирования, концептуальная модель.

The structure of mechanism of functioning of the system of providing of economic safety of enterprise is examined in the article. It is explored concept “system of economic safety of enterprise”. It is certain that a leading role in providing of economic safety of enterprise belongs to his personnel, skilled potential or resource is the basic resource of enterprise .

Keywords: system of economic safety of enterprise, mechanism of functioning, conceptual model.

Постановка проблеми. Одним з найбільш значущих елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який є сукупністю законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких забезпечується досягнення мети безпеки і рішення вартих задач.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні практично відсутнє єдине визначення поняття система “економічної безпеки підприємства”. М. Зацеркляний та О. Мельников розглядають систему економічної безпеки як сукупність взаємозалежних заходів організаційно-правового характеру, здійснюваних із метою захисту підприємницької діяльності від реальних або потенційних дій фізичних чи юридичних осіб, які можуть призвести до істотних економічних втрат [1].

М. Камлик обґрунтовує систему економічної безпеки як комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами суб'єкта господарювання, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства і держави від протиправних дій з боку реальних або потенційних фізичних чи юридичних осіб, що можуть призвести до істотних економічних втрат та забезпечення сталого росту підприємства у майбутньому [2].

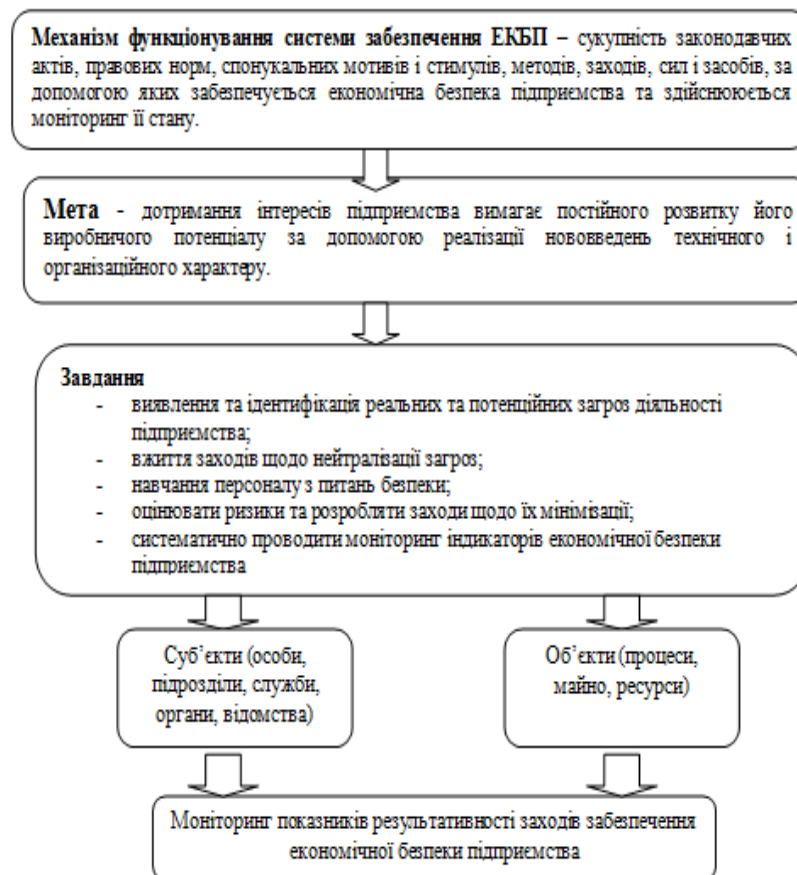
Л. Донець та Н.Вашенко виділяють наступні елементи системи безпеки підприємства: об'єкти безпеки, суб'єкти безпеки, механізм забезпечення та особливу роль приділяють політиці безпеки, яка включає в себе визначення мети, функцій, принципів та розроблення стратегії [3].

О. Долженков, Ж. Жуковська, О. Головченко характеризують систему гарантування економічної безпеки як складову комплексної системи безпеки підприємства та як сукупність взаємозалежних заходів організаційно-правового характеру, здійснюваних з метою захисту підприємницької діяльності від реальних чи потенційних дій фізичних чи юридичних осіб, що можуть призвести до істотних економічних втрат [4].

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування концептуальної моделі механізму функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства (ЕКБП).

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний підхід до формування механізму ЕКБП припускає, що необхідно враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії та взаємодії. Структура механізму функціонування системи ЕКБП складається з декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити достатній для розширеного відтворення капіталу підприємства прибуток, що одержується в результаті дотримання інтересів підприємства, тобто в результаті взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Механізм функціонування системи ЕКБП може мати різний ступінь структуризації і формалізації (рис.1).

Дія механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП покликана організаційно оформити взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Результатом функціонування цього механізму є надходження необхідних для організації процесу виробництва ресурсів і інформації відповідно до системи пріоритетних інтересів підприємства, мінімізація витрат на придбання ресурсів у необхідній кількості і належної якості. Твердження про ЕКБП, одержуючого прибуток, дозволяє оцінити роль і призначення механізму, який призначений для організації взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Вибір саме пріоритетних інтересів дозволяє обмежити розмір механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП і зосередити увагу на дійсно важливих для підприємства напрямках.

Рис.1. Концептуальна модель механізму функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства

Основне призначення механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП полягає в створенні і реалізації умов, що забезпечують сталий розвиток та конкурентоспроможність. Ці умови визначені виходячи з критерію ЕКБП та його рівня. Як найважливіші умови, що враховуються в структурі механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП вибрані мінімізація витрат підприємства, адаптація до нововведень і розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку. Представляється, що саме ці умови здатні зробити найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства, забезпечивши тим самим його економічну безпеку.

Дія механізму повинна бути направлена на забезпечення економічної безпеки в діяльності підприємства як в даний час, так і на перспективу. Якщо в першому випадку домінують такі умови забез-

печення ЕКБП, як мінімізація витрат і розширення сфери використання послуг підприємства, то в другому — це адаптація до нововведень, розширення виробництва і його диверсифікація.

Кожну з цих умов забезпечення ЕКБП не можна розглядати ізольовано, вони тісно взаємозв'язані. Так, мінімізацію витрат виробничого підприємства тільки до певного рівня можна забезпечити на основі зусиль організаційного характеру, що забезпечують дотримання режиму економії ресурсів, реструктуризації системи організації бізнес-процесів, вивільнення і реалізацію зайвих запасів і т. ін. По досягненню такого рівня необхідне впровадження нової техніки і технології, забезпечуючих значне зниження витрат на доставку, зберігання і реалізацію товарів.

Реалізація кожної із запропонованих умов забезпечення ЕКБП можлива або з використанням заходів організаційного характеру, які, як правило, не потребують інвестиційної підтримки (або вона незначна), або із залученням певного об'єму інвестицій. У першому випадку йдеться про некапіталомістке створення умов забезпечення ЕКБП, в другому — створення умов слід вважати капіталомістким. Зрозуміло, що насамперед прибуткові підприємства повинні в першу чергу реалізовувати ті умови забезпечення їх економічної безпеки, які не вимагають інвестиційної підтримки. І лише після завершення реалізації некапіталомістких заходів щодо забезпечення ЕКБП повинні приступати до реалізації умов, що вимагають інвестиційної підтримки.

Мінімізація витрат підприємства розглядається як комплексне поняття, що включає мінімізацію постійних і змінних витрат на реалізацію продукції. Підвищена увага до змінних витрат обумовлена також їх роллю в отриманні прибутку, що реалізовується за допомогою ефекту виробничого важеля. Мінімізацію витрат підприємства пропонується забезпечити за допомогою підвищення ефективності використання ресурсів і усунення невідповідностей у використанні ресурсів. У найзагальнішому вигляді ці невідповідності зводяться до наступного: об'єми поступаючих ресурсів не відповідають потребам, або об'єму продажів підприємства. Якщо перший вид невідповідностей у використанні ресурсів характерний для матеріальних, інформаційних ресурсів, тобто ресурсів, що поступають на підприємство періодично, то другий — частіше зустрічається у використанні таких ресурсів, як трудові ресурси і оборотні кошти, які підприємство має в своєму розпорядженні протягом певного періоду часу. Невідповідності у використанні ресурсів підприємства спричиняють за собою появу непродуктивних витрат на оплату праці, на зберігання матеріальних запасів та інформації, на підтримку в робочому стані устаткування. Усунення невідповідностей у використанні ресурсів, що поступають на підприємство, розглядається як процес, що має безперервний або дискретний характер.

В результаті дії механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП повинні бути також виявлені невідповідності ресурсів підприємства і об'єму його продажів. В процесі визначення відповідності величини ресурсів, які має в своєму розпорядженні підприємство, і потенційного об'єму продажів найбільш важливе значення має аналітичний блок, в якому здійснюється порівняння величини ресурсів і потенційного об'єму продажів. Аналітичний блок не тільки є найважливішим, але і найбільш трудомістким і складним, оскільки аналітичний інструментарій, використовуваний для виявлення відповідності величини ресурсів і об'ємів продажів, залежить від виду ресурсу і особливостей процесів бізнесу на підприємстві.

Дотримання інтересів підприємства вимагає постійного розвитку його виробничого потенціалу за допомогою реалізації нововведень технічного і організаційного характеру. Домінуючим критерієм відбору нововведень є оцінка нововведень з позиції затребуваності реалізовуваної продукції підприємства споживачами, оскільки така затребуваність значною мірою пов'язана з інтересами підприємства. Одним з напрямів, що забезпечують економічну безпеку підприємства, є розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку. Таке твердження базується на тому, що використання послуг інфраструктури ринку дозволяє:

- одержувати якісні послуги підприємств, що спеціалізуються на тому або іншому виді діяльності;
- скорочувати чисельність персоналу унаслідок відмови від виконання тих або інших видів діяльності і передачі їх для виконання стороннім організаціям;
- підвищити рівень спеціалізації підприємства як у виробничій, так і в управлінській сфері, оскільки сприяє скороченню числа видів діяльності підприємства.

Дія механізму функціонування системи забезпечення ЕКБП покликана не просто забезпечити економічну безпеку, а й безпеку певного рівня, який залежить від особливостей діяльності підприємства і взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища. У зв'язку з цим як один з елементів механізму є оцінка рівня економічної безпеки, якій повинен передувати вибір критеріїв економічної безпеки та їх рівень.

Система економічної безпеки підприємства та механізм її забезпечення передбачають рішення задач економічної безпеки не тільки спеціально створеним підрозділом, а при активній участі усіх відділів і служб підприємства в межах покладених на керівників структурних підрозділів обов'язків з проблем безпеки.

Висновки. Необхідно пам'ятати, що головна роль в забезпеченні ЕКПБ належить його персоналу, кадровому потенціалу або ресурсу - це основний ресурс підприємства. Тільки він може приносити прибуток, але одночасно персонал є джерелом всіх внутрішніх загроз економічній безпеці, і, запорука успіху будь-яких управлінських інновацій - це лояльність і мотивованість співробітників.

Список використаних джерел

1. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : навч.посіб. / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337с.
2. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч.посіб. / М.І. Камлик. – К. : Атіка, 2005. – 432 с.
3. . Донець Л.І. Економічна безпека підприємства : навч.посіб. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
4. Особливості гарантування економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах : моногр. / О. Ф. Долженков, Ж. О. Жуковська, О. М. Головченко ; за заг. ред. О. Ф. Долженкова. – Одеса : ОЮІХНУВС, 2007. – 208с.